

Sieć Obywatelska Watchdog Polska

PRAWA SĄ DO UŻYWANIA

PRZEWODNIK DLA TYCH, KTÓRZY CHCĄ MIEĆ
WPŁYW NA TO, CO DZIEJE SIĘ W GMINIE

Stan prawny na 30 kwietnia 2017 r.

Sieć Obywatelska Watchdog Polska

PRAWA SĄ DO UŻYWANIA

PRZEWODNIK DLA TYCH, KTÓRZY CHCĄ MIEĆ
WPŁYW NA TO, CO DZIEJE SIĘ W GMINIE

Stan prawny na 30 kwietnia 2017 r.

Spis treści

SPIS TREŚCI

1. OD SIECI OBYWATELSKIEJ WATCHDOG POLSKA	01
2. PRAWO DO INFORMACJI.....	02
JAK WYGLĄDA WNIOSEK O INFORMACJĘ?	03
ILE CZASU CZEKASZ NA ODPOWIEDŹ?.....	03
CZY PŁACISZ ZA UDZIELENIE INFORMACJI?	04
CZY URZĄD MOŻE ODMÓWIĆ INFORMACJI?	04
CZY URZĄD MUSI ZREALIZOWAĆ WNIOSEK DOKŁADNIE TAK, JAK WNIOSKUJESZ?	04
A CO, JEŚLI URZĄD WZYWA CIĘ DO WYKAZANIA SZCZEGÓLNICZ NEGO INTERESU PUBLICZNEGO?	05
CO ZROBIĆ, JEŚLI URZĄD W OGÓLE NIE ODPOWIADA LUB ODPOWIA- DA NIE NA TEMAT?	05
SKARGA NA DECYZJĘ	06
3. SKARGA, WNIOSEK, INICJATYWA LOKALNA I PETYCJA.....	07
WNIOSEK	07
INICJATYWA LOKALNA	07
PETYCJA	07
SKARGA	08
4. KONSULTACJE SPOŁECZNE	10
5. REFERENDUM LOKALNE	11
PRZYGOTOWANIE REFERENDUM	11
PRZEBIEG GŁOSOWANIA	13
INNE SCENARIUSZE REFERENDUM	13
6. FUNDUSZ SOŁECKI.....	15
WAŻNE TERMINY DOTYCZĄCE FUNDUSZU SOŁECKIEGO	15
KWOTY Z FUNDUSZU SOŁECKIEGO	15
O CZYM MOŻESZ DECYDOWAĆ?	15
WNIOSEK O FINANSOWANIE Z FUNDUSZU SOŁECKIEGO	16

1. OD SIECI OBYWATELSKIEJ WATCHDOG POLSKA

Droga Mieszkanko, Drogi Mieszkańcu,

przedstawiamy Ci zestaw narzędzi prawnych, z których możesz korzystać w swojej gminie, aby wpływać na podejmowane decyzje.

Władze samorządowe, które wybierasz w wyborach, podejmują decyzje zarówno o tym, jak będą wyglądały inwestycje w Twojej gminie, jak też jak będą funkcjonowały szkoły, przedszkola, ochrona zdrowia czy pomoc społeczna. W wyborach decydujesz wprawdzie o tym, kto będzie rządził, ale nie oddajesz całej władzy. Wciąż możesz władzę sprawdzać i przedstawiać jej swoje oczekiwania. Do tego celu możesz organizować się z innymi mieszkańcami i używać wszelkich dozwolonych prawem metod działania. Możesz rozmawiać, pisać listy, robić przedstawienia i kabarety czy działać poprzez media. Możesz też wykorzystać konkretne przepisy prawa. To, która metoda okaże się właściwa, zależy od sprawy, którą się zajmujesz, postawy władzy oraz układu sił w gminie.

W tym przewodniku przedstawiamy Ci narzędzia prawne przewidziane w ustawach. Są o tyle cenne, że zazwyczaj wymuszają reakcję po stronie władz samorządowych. Niektóre, jak dostęp do informacji publicznej, nie stanowią sposobu wpływania na decyzje, lecz zdobywania wiedzy o nich. Jest to pierwszy krok do możliwości podejmowania kolejnych działań, dlatego stanowi niezbędny element przewodnika. Inne – jak skargi, wnioski, petycje, inicjatywy i konsultacje, są sposobem sygnalizowania potrzeb, które władza może, ale nie musi uwzględnić. W końcu zaś są takie prawa – jak referendum lokalne czy fundusz sołecki – dzięki którym podejmowane przez Was decyzje są zobowiązujące.

Dla celów tego przewodnika będziemy umownie używać słowa „urząd” lub „władze gminy”. Nie oznacza to, że opisywane prawa działają tylko w przypadku urzędów gmin. Nie przywołujemy też nieustannie podstaw prawnych, by nie utrudniać odbioru naszej publikacji. Jeśli łykniesz bakcyła korzystania ze swoich praw, szybko zaczniesz interesować się tematem i podstawy prawne oraz rozszerzona wiedza łatwo wejdą Ci do głowy.

W wielu wypadkach procedury korzystania z prawa są bardzo proste. Może je komplikować opór po stronie władzy i konieczność odwoływania się. Pisząc przewodnik, staraliśmy się wyważyć pomiędzy tym, co nie powinno Ci sprawić problemu, a tym, gdzie warto zasięgnąć porady. Tę możesz zawsze uzyskać pod adresem porady.siecobywatelska.pl.

Mamy nadzieję, że będziesz aktywnie korzystać z tych narzędzi, gdyż to one dają Ci siłę. Twoim prawem jest wiedzieć i oczekiwać. Pierwszym zaś krokiem jest tego chcieć!

Autorzy
Sieć Obywatelska Watchdog Polska
Katarzyna Batko-Tołuć
Martyna Bójko
Szymon Osowski
Bartosz Wilk

2. PRAWO DO INFORMACJI

Oficjalnej informacji szukaj w Biuletynie Informacji Publicznej. Informacja na zwykłej stronie nie gwarantuje, że w razie kłopotów będziesz mógł/mogła się na nią powołać oraz jest zwykle w jakiś sposób zinterpretowana.

Wskazówka! Gdyby zdarzyło się, że członkowie rady gminy lub jej przewodniczący/przewodnicząca utrudniają Ci uczestnictwo lub nagrywanie, powołuj się na Artykuł 61 Konstytucji RP. Ustęp 2 tego artykułu gwarantuje Ci uczestnictwo w posiedzeniu ciał wybieranych w wyborach powszechnych z możliwością utrwalania dźwięku lub obrazu.

Czasem powstaje pytanie - czy w takim razie można uczestniczyć w posiedzeniu komisji rady gminy, która nie pochodzi z wyborów powszechnych. O tym mówi Artykuł 11b, ust. 2 Ustawy o samorządzie gminnym: „Jawność działania organów gminy obejmuje w szczególności prawo (...) wstępu na sesje rady gminy i posiedzenia jej komisji”.

W przypadku prawa do informacji podmiotami, które są zobowiązane do jej udzielania (a które zbiorczo nazywamy w przewodniku „urzędem”) jest bardzo szeroka grupa instytucji. Są to wszystkie instytucje publiczne, ale też inne podmioty – takie jak np. izby lekarskie czy szkoły, które wypełniają zadania publiczne oraz instytucje otrzymujące publiczne pieniądze, np. organizacje społeczne. Te ostatnie w zakresie, w jakim tymi pieniędzmi dysponują.

Chcąc rozpocząć swoje działania w gminie, musisz wiedzieć, czym aktualnie zajmuje się władza i na jakim etapie są podejmowane przez nią decyzje. Oczywiście możesz się tego dowiedzieć nieformalnie, z krążących wśród sąsiadów plotek lub przypadkiem. Zachęcamy jednak, by zawsze takie informacje weryfikować przed podjęciem kolejnych działań.

Najprostszym sposobem sprawdzenia takiej informacji jest zajrzenie do Biuletynu Informacji Publicznej na stronie Twojej gminy. Biuletyn oznaczony jest białą czerwonym logo z napisem BIP na tle białą czerwoną flagi. Gminy zazwyczaj stosują to obowiązujące logo i umieszczają je w widocznym miejscu na głównej stronie. Gdyby jednak trudno Ci było znaleźć tak opisany symbol, rozejrzyj się za podobnym. Zdarzają się bowiem różne wariacje przyjętego sposobu oznaczania BIP. W BIP-ie znajdziesz najbardziej oficjalne informacje o tym, co dzieje się w gminie. Oczywiście pod warunkiem, że zostały tam umieszczone, ponieważ często pojawiają się tylko na stronie gminy. O ile w BIP –ie należy podawać suche fakty bez jakiegokolwiek interpretacji, o tyle już na stronie internetowej gminy można umieścić informacje odpowiednio zinterpretowane, mogące pomijać istotne dla sprawy szczegóły i wprowadzać w błąd.

Dlatego, jeśli nie znajdziesz interesujących Cię danych w Biuletynie Informacji Publicznej, a zobaczysz je na stronie, zapytaj o szczegóły, składając wniosek ustny lub pisemny do urzędu gminy.

Drugim sposobem na pozyskanie informacji, zwłaszcza jeśli chcesz wiedzieć o planach gminy i o tym, co dopiero może się wydarzyć, jest śledzenie obrad rady gminy i jej komisji. O terminach tych posiedzeń dowiesz się z BIP -u lub dopytując w urzędzie.

Na takie obrady możesz wejść, a co więcej możesz je nagrywać na dyktafon lub kamerę. Być może w Twojej gminie są one już nagrywane przez gminną administrację i znajdziesz je on-line, a może robi to któryś z mieszkańców lub lokalne media. To duże ułatwienie, gdyż pozwala Ci śledzić to, co się dzieje, nawet jeśli nie masz możliwości uczestniczenia w samych spotkaniach.

Ileokroć chcesz się czegoś dowiedzieć, możesz zapytać o informację. O tym, jakie procedury obowiązują w tej kwestii, mówi ustawa o dostępie do informacji publicznej. W kolejnych częściach tego rozdziału opowiemy o tym, co jest potrzebne do skutecznego składania wniosków o informację.

Jak wygląda wniosek o informację?

Najważniejszą sprawą jest to, że wniosek nie musi być pisemny. Już kiedy dzwoniisz lub osobiście pytasz w urzędzie o informację, rozpoczynasz korzystanie ze swojego prawa. Wprawdzie urzędnicy czasem oczekują, że wniosek zostanie złożony na piśmie, jednak nie masz takiego obowiązku. Możesz to zrobić, jeśli odpowiedzi nie da się udzielić od razu. Wtedy przydatne jest napisanie, o co dokładnie pytasz. Możesz też oczekiwać, że to urzędnik lub urzędniczka zapisze Twoje pytanie.

Jeśli chcesz korzystać z procedury pisemnej, pamiętaj, że to bardzo prosta sprawa. Wystawczy wysłać zwykły e-mail, precyzując, o co wnioskujesz i jak Ci to dostarczyć. Wprawdzie urzędy czasem tworzą formularze, na których można złożyć wniosek, ale nie musisz z nich korzystać. Na pewno też nie musisz podawać nadmiaru informacji, której czasem oczekują – takich jak pesel, dokładny adres, czy oryginalny podpis, ponieważ wniosek możesz złożyć anonimowo.

Na podstawie art. 61 ust. 1 i 2 Konstytucji RP
wnoszę o udostępnienie następującej informacji publicznej:

- takiej a takiej

Wnoszę o przesłanie wskazanej informacji w formie skanów dokumentów za pośrednictwem poczty elektronicznej na adres, z którego wysłano niniejszy wniosek/wnoszę o przesłanie kserokopii dokumentów czy informacji wysłanych na adres taki a taki/wnoszę o umożliwienie wglądu do tych dokumentów urzędowych w dniu takim a takim w siedzibie organu.

PRZYKŁAD WNIOSKU O UDOSTĘPNIENIE INFORMACJI PUBLICZNEJ

Ile czasu czekasz na odpowiedź?

Urząd jest obowiązany, zgodnie z ustawą o dostępie do informacji publicznej (art.13, ust.1), do udostępnienia żadanego dokumentu bez zbędnej zwłoki do 14 dni (kalendarzowych, nie roboczych) od dnia złożenia wniosku.

Termin udostępnienia informacji może zostać przedłużony do 2 miesięcy od dnia złożenia wniosku. Jednak organ musi o tym poinformować i uzasadnić, podając obiektywną przesłankę. Obiektywną przesłanką nie będzie na przykład urlop urzędnika, gdyż na taką sytuację należy przewidzieć zastępstwo, ale choćby zepsuty skaner czy konieczność zgromadzenia potrzebnych materiałów. Przedłużenie terminu nie dotyczy wykonania wniosku, tylko udzielenia informacji. Innymi słowy, urząd nie może czekać dwóch miesięcy, aby wydać decyzję odmowną, tylko aby móc przygotować żądany dokument.

Bez zbędnej zwłoki do 14 dni nie oznacza wcale, że urząd po dwóch tygodniach ma udostępnić informację. Ma to zrobić bez zbędnej zwłoki, czyli możliwie szybko, a najpóźniej do 14 dni.

Wskazówka: wzór skargi oraz inne wzory pism sądowych znajdziesz na stronie: www.informacjapubliczna.org/poradnik/opis-procedur. W razie problemów skorzystaj z porad prawnych świadczonych przez Sieć Obywatelską Watchdog Polska: porady.siecobywatelska.pl/.

Czy płacisz za udzielenie informacji?

Może się zdarzyć, że po złożeniu wniosku otrzymasz informację o opłacie naliczonej za udostępnienie dokumentu. Przy czym nie może to być opłata za pracę urzędnika, a ewentualnie za papier, na którym ma być wykonana większa ilość kopii dokumentów czy za płytę CD, na której mają być nagrane dane. W praktyce zdarza się to dosyć rzadko.

Gdy jednak otrzymasz wiadomość o tym, że udostępnienie informacji będzie wiązało się kosztami, możesz podtrzymać wniosek i wtedy, po udostępnieniu informacji, urząd pobiera opłatę. Możesz też wniosek wycofać i tym samym uniknąć opłaty. Jeżeli dostaniesz pismo mówiące o opłacie i nie zareagujesz, jest to dorozumiana zgoda na udostępnienie i nałożenie opłaty.

Dlatego, jeśli nie chcesz płacić, bardzo istotne jest poinformowanie urzędu o rezygnacji z udostępnienia bądź wybranie takiej formy przekazania informacji, która nie pociąga za sobą kosztów. Np. skoro kopie papierowe wiążą się z opłatą, pójdź osobiście i zrób zdjęcia tych dokumentów, które są Ci potrzebne. Informację o zmianie formy udostępnienia przekazujesz w dowolny sposób.

Każdą wysokość kosztów możesz też zaskarżyć, wysyłając do podmiotu, który wyznaczył Ci opłatę, wezwanie do usunięcia naruszenia prawa w ciągu 14 dni od otrzymania informacji o wyznaczeniu opłaty. Jednak w piśmie informującym o opłacie nie będzie pouczenia przypominającego o takiej możliwości, to trzeba po prostu wiedzieć.

Jeżeli wyznaczona opłata zostanie podtrzymana, kolejnym krokiem jest wniesienie skargi do sądu administracyjnego. Można zakwestionować zarówno wysokość opłaty, jak i sposób jej naliczenia. Jak już pisaliśmy, opłata może dotyczyć jedynie kosztów „dodatkowych”, co należy rozumieć jako koszty materiałowe. Zdarza się jednak, że urzędy próbują wyznaczyć opłatę za pracę urzędnika. Jest to bezpodstawne.

Nieprawidłowe jest także tworzenie przez gminy cenników. Urząd nie może stworzyć tabeli z wyszczególnionymi cenami za udostępnienie dokumentów, tylko powinien każdorazowo obliczyć rzeczywiste dodatkowe koszty.

Czy urząd może odmówić informacji?

Może się zdarzyć, iż urząd powoła się na prywatność, bezpieczeństwo państwa czy tajemnicę przedsiębiorcy i odmówi Ci udostępnienia żądanej informacji. Robiąc to, musi wy-

Niniejszym wzywam do usunięcia naruszenia prawa, polegającego na nieuzasadnionym wyznaczeniu opłaty za udostępnienie informacji publicznej w piśmie z dnia... znak (sygnatura)...

Wyznaczona opłata narusza art. 15 ust. 1 ustawy o dostępie do informacji publicznej, gdyż nie dotyczy ona dodatkowych kosztów, związanych z realizacją wniosku. Zrealizowanie złożonego przeze mnie wniosku wiąże się ze zwykłymi, standardowymi kosztami, których poniesienie przez urząd nie powinno zaskakiwać.

W związku z powyższym wnoszę o uchylenie wyznaczonej opłaty.

WZÓR WEZWANIA DO USUNIĘCIA NARUSZENIA PRAWA

dać decyzję, w której poda dokładną, ustawową podstawę wyłączenia części informacji lub odmowy udostępnienia całości. Na końcu takiej decyzji zawsze musi być pouczenie o terminie i miejscu odwołania od niej.

Jeśli nie zgadzasz się z decyzją, odwołanie składasz do „organu II instancji”, którym dla urzędów samorządu lokalnego jest Samorządowe Kolegium Odwoławcze.

Samorządowe Kolegium Odwoławcze orzeka w sprawie odwołań od decyzji administracyjnych wydanych przez wójta, burmistrza lub starostę.

Odwołanie, w ciągu 14 dni, składasz za pośrednictwem organu, który wydaje decyzję (czyli składasz je do tego samego urzędu, do którego składałaś_ eś wniosek i to on prześle całość dokumentacji do SKO).

Organ II instancji wydaje decyzję, która jest ostateczna, co oznacza, że – jeśli się z nią nie zgadzasz - możesz ją zaskarżyć do sądu administracyjnego. Tym razem masz 30 dni na wniesienie skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. Wpis sądowy wynosi 200 zł.

Czy urząd musi zrealizować wniosek dokładnie tak, jak wnioskujesz?

Może się okazać, że w odpowiedzi na wniosek dostaniesz wiadomość o braku możliwości zrealizowania wniosku w sposób i formie przez Ciebie zaproponowanej.

Urząd ma obowiązek udostępnić dokumenty w żądanej przez Ciebie formie i tylko w uzasadnionych okolicznościach może od tego odstąpić. Na przykład gdy chcesz skany, a urząd nie posiada skanera. W takiej sytuacji możesz zgodzić się na zaproponowaną formę lub pozostać przy Twoim żądaniu, wtedy urząd umarza postępowanie.

Powiadomienie o braku możliwości zrealizowania wniosku w zaproponowanej przez Ciebie formie również powinno zawierać pouczenie, co możesz zrobić. Decyzja o umorzeniu w pouczeniu powinna wskazywać, do jakiego organu możesz się od tej decyzji odwołać. Kolejnym krokiem, po nieuwzględnieniu odwołania przez wskazany w pouczeniu organ, jest skarga do sądu administracyjnego.

A co, jeśli urząd wzywa Cię do wykazania szczególnie istotnego interesu publicznego?

Czasem składasz wniosek i przychodzi do Ciebie wezwanie do wykazania szczególnie istotnego interesu publicznego.

Oznacza to, że – w ocenie urzędu – jest to informacja przetworzona, czyli taka, którą trzeba dopiero przygotować na podstawie danych będących w posiadaniu urzędu. Wymaga to jednak pracy intelektualnej i zebrania danych z różnych miejsc. W przeciwieństwie do sytuacji, gdy wnioskujesz o informację prostą, którą urząd już przygotował i w przypadku której nie wolno od Ciebie żądać podania, do jakich celów jej potrzebujesz, przy informacji przetworzonej urząd będzie badał, czy jej udostępnienie jest „szczególnie istotne dla interesu publicznego”.

W praktyce możesz otrzymać wezwanie (prośbę) do wykazania przesłanki „szczególnej istotności dla interesu publicznego”. Możesz tę prośbę zrealizować i uzasadnić żądanie, jeżeli uznajesz, że jest to rzeczywiście informacja publiczna przetworzona. Możesz też odmówić podania uzasadnienia (i wskazać, że we wniosku nie zwróciłeś/eś się o przekazanie „informacji przetworzonej”), ewentualnie w ogóle nie zareagować. Jeżeli urząd uzna, dokonując całościowego oglądu sytuacji, że nie zachodzi szczególnie istotny interes publiczny, to wydaje decyzję odmowną udostępnienia informacji publicznej przetworzonej. Ewentualnie uzna Twoje uzasadnienie i udostępni informację.

Gdy otrzymasz decyzję o odmowie udostępnienia informacji przetworzonej, tak jak w przypadku informacji prostej, możesz się od niej odwołać do organu wyższej instancji, a ostatecznie zaskarżyć odmowę do sądu.

Co zrobić, jeśli urząd w ogóle nie odpowiada lub odpowiada nie na temat?

Jeżeli w ciągu 14 dni nie otrzymasz odpowiedzi z urzędu, odpowiedź będzie niepełna, wymijająca lub urząd stwierdzi, że żądana informacja nie jest informacją publiczną albo podlega ograniczeniu ze względu na tajemnicę przedsiębiorcy (statystyczną, skarbową, ochronę prywatności, inne), ale nie wyda

Informacja publiczna przetworzona to taka, która na dzień wnioskowania nie istnieje. Aby odpowiedzieć na nasze pytanie, urząd musi dokonać jakiejś analizy, zestawienia, przeliczenia. Bazując na informacjach prostych, zestawiając je i analizując, wytwarza interesującą nas odpowiedź. Czyli klasyczna informacja przetworzona nie istnieje, ale może powstać z tego, co urząd już ma.

Wskazówka: wzór skargi oraz inne wzory pism sądowych znajdziesz na stronie: www.informacjapubliczna.org/poradnik/opis-procedur. W razie problemów skorzystaj z porad prawnych świadczonych przez Sieć Obywatelską Watchdog Polska: porady.siecobywatelska.pl/.

decyzji odmownej, możesz złożyć skargę na bezczynność do wojewódzkiego sądu administracyjnego. Z taką samą skargą możesz wystąpić, jeśli urząd stwierdzi, że wniosek dotyczy informacji publicznej przetworzonej, ale nie wyda ostatecznie decyzji odmownej lub będzie utrzymywał, iż nie ma możliwości realizacji wniosku w żądanej formie, nie proponując innej.

Skargę składasz w dwóch egzemplarzach do właściwego sądu administracyjnego, za pośrednictwem urzędu, do którego składałeś/aś wniosek. Skargę możesz napisać sam/a, nie potrzebując do tego prawnika.

Właściwy sąd administracyjny to taki, który znajduje się w województwie, w którym ma siedzibę bezczynny urząd.

Na poziomie wojewódzkiego sądu administracyjnego skargę należy napisać w następujący sposób: na górze data, wskazanie sądu jako adresata, z jednoczesną adnotacją, że skargę wnosisz „za pośrednictwem wójta (burmistrza, prezydenta miasta)”. W dalszej części podajesz swoje dane i podpisujesz pismo jako „Skargę na bezczynność”. Następnie należy uzasadnić skargę. Piszesz zatem, że złożyłeś/aś wniosek o udostępnienie informacji publicznej, minęło 14 dni z ustawy o dostępie do informacji publicznej i nie dostałeś/aś odpowiedzi albo dostałeś/aś odpowiedź niepełną, nie na temat lub nie wydano Ci decyzji, choć dokonano ograniczenia dostępu do informacji czy też urząd twierdzi, że wnioskujesz o dane, które nie są informacją publiczną. Na końcu składasz ręczny podpis. Nie ma konieczności załączania wniosku, który składałeś/aś do urzędu.

Wzory skarg znajdziesz na stronie www.informacjapubliczna.org/poradnik/opis-procedur/skarga-na-bezczynnosc/.

Skargę należy wysłać w dwóch egzemplarzach do sądu administracyjnego, ale za pośrednictwem wójta, czyli skargę wysyłamy do urzędu. Wójt ma obowiązek przesłać ją do sądu razem z naszym wcześniejszym wnioskiem i swoją argumentacją.

Urząd ma 15 dni na przygotowanie dokumentów związanych ze sprawą (w tym naszego wniosku) i przesłanie ich z odpowiedzią na skargę do sądu. Skargę trzeba opłacić. Jej wniesienie kosztuje 100 zł, które należy wpłacić na

konto sądu. Możesz poczekać na wezwanie w tej sprawie.

Sąd może uwzględnić skargę bądź ją oddalić. Jeśli skarga zostaje uwzględniona, sąd sporządza uzasadnienie wyroku z urzędu, który nam doręcza. Wtedy też zwracane są koszty postępowania, czyli te, uiszczone wcześniej, 100 zł. Ponoś je wtedy strona przegrana.

Jeżeli skarga jest oddalona, sąd niczego nie dosyła. Masz 7 dni na złożenie wniosku o uzasadnienie wyroku. Termin 7-dniowy liczy się albo od daty rozprawy (gdy sprawa była rozpoznawana na rozprawie) albo od daty otrzymania przez Ciebie „odpisu sentencji wyroku”, czyli jednej kartki A4, z której dowiesz się, że Twoja skarga została oddalona. Kosztuje to kolejne 100 zł i jest konieczne, jeśli zamierzasz wnieść skargę kasacyjną do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Skargę kasacyjną musi podpisać profesjonalny pełnomocnik, czyli prawnik, który jest zazwyczaj radcą prawnym lub adwokatem. W tym wypadku radzimy skontaktować się z Siecią Obywatelską Watchdog Polska pod adresem: porady.siecoobywatelska.pl. Jeżeli nie było Cię na rozprawie, to musisz zadzwonić do sądu i dowiedzieć się, jakie było rozstrzygnięcie (od daty rozprawy wiąże Cię 7-dniowy termin).

Skarga na decyzję

Gdy wójt odmawia Ci udostępnienia informacji – wydając decyzję, składasz odwołanie do Samorządowego Kolegium Odwoławczego (SKO). Oczywiście tylko wtedy, gdy nie zgadzasz się z ograniczeniem. Decyzja wydawana jest np. w sytuacji, gdy dostępność informacji ograniczono ze względu na ochronę innych praw.

Jeśli SKO nie uzna Twojego odwołania, decyzję można zaskarżyć do WSA. Skargę składasz za pośrednictwem urzędu. Urząd ma 15 dni na przesłanie jej, wraz z dokumentacją, do sądu. Koszt skargi, jaki musisz ponieść, to 200 zł.

Sąd rozpatruje skargę na decyzję i albo tę decyzję uchyla, albo skargę oddala. Jeśli sąd oddali skargę, masz 7 dni na złożenie wniosku o uzasadnienie (koszt 100 zł.) i 30 dni na złożenie skargi kasacyjnej w NSA.

W przypadku skargi na decyzję, czy to do SKO, czy do WSA czy w końcu skargi kasacyjnej, początkującym osobom radzimy skontaktować się z Siecią Obywatelską Watchdog Polska pod adresem: porady.siecoobywatelska.pl.

3. SKARGA, WNIOSEK, INICJATYWA LOKALNA I PETYCJA

Wniosek

Jeżeli chcesz zasugerować przyjęcie przez władze gminy jakiegoś rozwiązania, możesz złożyć wniosek. Kodeks postępowania administracyjnego daje mieszkańcom konkretny instrument w artykule 241. Pozwala on zaproponować dowolne rozwiązanie, którego realizacja leży w kompetencjach Twojego urzędu. Urząd musi odpowiedzieć na Twoje sugestie bez zbędnej zwłoki (czyli możliwie szybko), nie później jednak niż w ciągu 30 dni od daty złożenia wniosku. Odpowiedź wprawdzie nie musi być pozytywna, ale w praktyce często Twój sygnał może zostać wykorzystany lub wzięty pod uwagę w planach gminy. Jeśli nawet zostanie odrzucony, to sprawa jest udokumentowana, bo administracja ma obowiązek poinformowania Cię o sposobie załatwienia wniosku (w tym uargumentowania, dlaczego nie uwzględniono Twoich rekomendacji). Być może będzie to dla Ciebie wskazówką, która pomoże wrócić do sprawy przy innej okazji.

Wniosek można wysłać pocztą elektroniczną, faksem, ustnie do protokołu, za pośrednictwem platformy ePUAP lub tradycyjnie, pisemnie.

Inicjatywa lokalna

Specyficzną sytuacją zwracania się z wnioskiem z artykułu 241 Kodeksu postępowania administracyjnego jest inicjatywa lokalna. Pozwala ona nieformalnym grupom mieszkańców oraz organizacjom wnioskować o to, by władze gminy wsparły jakieś ich przedsięwzięcie. W tym wypadku bardzo istotne jest to, że mieszkańcy i tak są w nie zaangażowani, wkładając swoją pracę. Na przykład pielęgnują skwer miejski, ale potrzebują, by gmina zakupiła sadzonki; sprzątają park, marząc o postawieniu w nim ławek, ale nie mają odpowiednich materiałów, których oczekują od gminy.

Wniosek w ramach inicjatywy lokalnej jest analogiczny do już omawianego, trzeba w nim jednak przedstawić, jaki jest wkład mieszkańców czy organizacji i jakiej konkretnej pomocy potrzebują ze strony gminy. Warto też wykazać korzyści dla wspólnoty gminnej.

Imię i nazwisko

Adres osoby składającej wniosek

Miejscowość, data

Organ do którego kierujesz wniosek

Osoba, funkcja, adres

Na podstawie art. 63 Konstytucji RP oraz art. 241 Kodeksu postępowania administracyjnego składam wniosek o:

OPIS SPRAWY, CO CHCESZ POPRAWIĆ, JAKI JEST PROBLEM

JAKICH ZMIAN OCZEKUJESZ

Z poważaniem,

IMIĘ I NAZWISKO

Spis załączników:

.....
.....

PRZYKŁADOWY WZÓR WNIOSKU

Petycja

Najbardziej sformalizowaną formą komunikacji z gminą są natomiast petycje. W zasadzie można by uznać, że przypominają one wniosek. Ich zakres też dotyczy ulepszeń leżących w zakresie kompetencji podmiotu, do którego są kierowane.

To, czy petycja zostanie uznana za wniosek czy petycję, zależy od jej treści. Na pewno za petycję zostaną uznane wszelkie sugestie dotyczące zmiany przepisów prawa. Petycję, podobnie jak wniosek, mogą złożyć pojedyncze osoby. Jej dużą zaletą jest fakt, że musi pojawić się w Biuletynie Informacji Publicznej urzędu, a rada gminy (ale tylko ona w przypadku spraw lokalnych) musi poinformować

Inicjatywa lokalna musi być realizowana na terenach należących do gminy. Nie jest możliwe sfinansowanie działań wspólnot mieszkaniowych lub dotyczących prywatnych posesji.

Przedmiotem petycji może być żądanie, w szczególności zmiany przepisów prawa, podjęcia rozstrzygnięcia lub innego działania w sprawie dotyczącej podmiotu wnoszącego petycję, życia zbiorowego lub wartości wymagających szczególnej ochrony w imię dobra wspólnego, mieszczących się w zakresie zadań i kompetencji adresata petycji.

Imię i nazwisko
Adres osoby składającej petycję
(jeżeli petycję wnosi grupa podmiotów,
należy tu zaznaczyć, że wnoszący jest osobą reprezentującą tę grupę)
Jeżeli wysyłasz petycję pocztą elektroniczną, podaj adres e-mail

Miejscowość, data

Organ do którego kierujesz wniosek
Osoba, funkcja, adres

Wnoszę/wnosimy petycję o:

PRZEDMIOT PETYCJI

INFORMACJA, CZY ZGADZASZ SIĘ NA UJAWNIE NIE NA STRONIE INTERNETOWEJ
TWOICH DANYCH OSOBOWY LUB DANYCH O TWOJEJ INSTYTUCJI

Z poważaniem,

IMIĘ I NAZWISKO OSOBY REPREZENTUJĄCEJ
GRUPĘ PODMIOTÓW

LUB WŁAŚCIWA REPREZENTACJA INSTYTUCJI

Załączniki (jeżeli dotyczy)

Lista z danymi osób/ instytucji wnoszących petycję (winna zawierać informację
o adresie zamieszkania lub siedziby każdego z podmiotów)

INNE ZAŁĄCZNIKI

PRZYKŁADOWY WZÓR PETYCJI

zbiorczo o tym, jak rozpatrywała petycje w danym roku. Dużą wadą petycji jest to, że jej rozpatrywanie może trwać do 3 miesięcy (a w przypadku wydłużenia terminu przez organ – nawet do 6 miesięcy). Odpowiedź musi być pisemna i musi zawierać uzasadnienie. Jeśli nawet mamy zastrzeżenia do sposobu rozpatrzenia naszej petycji, nie możemy wnieść skargi.

Skarga

Inną formą proponowania poprawek w sposobie funkcjonowania urzędu, urzędników czy radnych jest natomiast skarga – podobnie jak wniosek przewidziana w Kodeksie postępowania administracyjnego. O ile wniosek zazwyczaj dotyczy zmiany systemu, poprawienia procedur, wywołania reakcji i działania,

skarga dotyczy niewłaściwego funkcjonowania obecnych rozwiązań. Powodem skargi może być też niezadowolenie ze sposobu załatwienia wniosku (w rozumieniu Kodeksu postępowania administracyjnego) przez organ.

Skargę składa się do organu nadrzędnego w stosunku do podmiotu, na który składamy skargę. Jeżeli jest nim wójt, to skargę składamy do rady gminy, a jeśli rada gminy, to do wojewody lub regionalnej izby obrachunkowej (w sprawach finansowych).

Problemem skarg składanych na wójtów jest to, że uznanie ich zasadności często nie zależy od kwestii merytorycznych, a od układu sił politycznych. Innymi słowy, są uznawane przez przeciwników wójta, a odrzucana przez jego zwolenników. Nie jest to reguła, która zawsze się sprawdza, jednak często się ją spotyka. Warto jednak pamiętać o powtarzanej w tym przewodniku regule dotyczącej dokumentowanie zachowań władzy. Wprowadzie niektóre procesy trwają długo, ale fakt, iż są dokumentowane, z czasem będzie wymuszało praworządność.

Imię i nazwisko Adres osoby składającej skargę	Miejscowość, data
Organ, do którego kierujesz skargę Osoba, funkcja, adres	
Na podstawie artykułu 63 Konstytucji RP oraz art. 227 Kodeksu postępowania administracyjnego składam skargę na (KOGO?)	
OPIS SPRAWY	
POSTULATY (czego oczekujesz)	
Z poważaniem, IMIĘ I NAZWISKO	
Spis załączników:	

PRZYKŁADOWY WZÓR SKARGI

Korzystaj ze swoich praw również po to, by zmuszać władzę do kontaktowania się z mieszkańcami. Każde oficjalne pismo wymusza odpowiedź, która z kolei dobrze pokazuje stosunek władzy do mieszkańców i spraw wspólnych. Dziś może nic nie znaczyć, ale jutro może okazać się ważnym czynnikiem wpływającym na podejmowanie decyzji przez wyborców.

4. KONSULTACJE SPOŁECZNE

Kwestiom konsultacji poświęcamy stosunkowo mało miejsca, gdyż są one w dużej mierze zależne od inicjatywy władz gminy, choć pamiętaj, że zawsze możesz o nie wnioskować lub złożyć w tej sprawie petycję.

Postulując przeprowadzenie konsultacji społecznych w gminie, możesz powoływać się na artykuł 5a Ustawy o samorządzie gminnym, który mówi, że konsultacje należy prowadzić w sprawach ważnych dla gminy.

Również to, czy władze gminy wytłumaczą, dlaczego nie uwzględniają Twoich postulatów, należy bardziej do sfery dobrych praktyk niż wymaganych przez prawo obowiązków.

Z drugiej strony sposób i zakres konsultowania decyzji to najlepszy wskaźnik otwartości władz gminy na głos mieszkańców. Może on mieć różne formy. Do przykładowych sposobów należą badania opinii, stwarzanie moż-

liwości składania uwag, zebrania z mieszkańcami, wyłożenie księgi konsultacyjnej, dyskusje na forach internetowych, skrzynka na opinie, warsztaty.

Prawo ogólnokrajowe wymaga prowadzenia konsultacji społecznych tylko w kilku przypadkach - uchwalania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego; zmiany granic gmin lub granic miasta i utworzenia nowych dzielnic; tworzenia programów współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi oraz oceny oddziaływania inwestycji na środowisko.

Warto zainteresować się, czy w Twojej gminie powstała uchwała o konsultacjach, która ma określać zasady i tryb przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami. W przypadku konsultacji wiele zależy także od ich jakości, otwartości na różne głosy, dopasowania możliwości konsultowania do potrzeb różnych grup odbiorców i ogólnie rzecz biorąc „dobrej wiary”.

5. REFERENDUM LOKALNE

Jednym z silniejszych instrumentów wpływania na decyzje podejmowane przez władze gminy jest referendum lokalne. Jeśli jest ważne, władze gminy są zobowiązane do wdrożenia decyzji podjętych przez mieszkańców.

Z drugiej strony procedura referendalna jest dosyć czasochłonna i droga, a w jej wyniku można jedynie uzyskać odpowiedź TAK lub NIE w kwestii jakiegoś rozwiązania, lub ewentualnie wybrać jedno rozwiązanie spośród kilku. Dlatego jej użycie warto dopasować do poruszanej kwestii.

Ze znanych przykładów referendów można wymienić decydowanie przez mieszkańców o zakupie przez gminę majątku ziemskiego znajdującego się w jej granicach, kwestię pozwolenia na ruch samochodowy na miejskim rynku czy likwidację straży miejskiej. Jak widać, we wszystkich tych sprawach stosunkowo łatwo jest sformułować pytanie. Możliwe byłoby też postawienie pytania o to, gdzie najlepiej umieścić jakąś inwestycję. Wtedy pytania nie będą jedynie wymagały odpowiedzi TAK lub NIE, a będzie można dokonać wyboru pomiędzy różnymi opcjami. W referendum można zadać kilka pytań.

Przygotowanie referendum

Kluczową kwestią w przygotowaniu referendum są właśnie pytania. Zdarza się bowiem, że mieszkańcy muszą zmierzyć się z tendencyjnymi sformułowaniami w stylu anegdoty szkolnej: „Kto jest najlepszym polskim poetą i dlaczego Adam Mickiewicz?” Brakuje niestety kontroli nad tym etapem przygotowania referendum, a przydałaby się ona szczególnie w przypadku konsultacji zagadnień zawiłych bądź bardzo technicznych. Dlatego dla wiarygodności referendum warto zadbać o dobre sformułowanie pytań.

ZWRÓĆ UWAGĘ

1. Czy referendum jest najlepszym sposobem zabrania głosu przez mieszkańców, tzn. czy przyniesie odpowiedź, czy jest najtańszym sposobem osiągnięcia celu i czy można go osiągnąć jedynie poprzez zobowiązanie władz gminy do wdrożenia wybranego przez mieszkańców rozstrzygnięcia, a także czy uda się wokół danej kwestii zmobilizować mieszkańców do zabrania głosu. Trzeba bowiem pamiętać, że aby referendum było ważne, musi w nim wziąć udział 30% osób uprawnionych do głosowania w danej gminie, a za konkretnym rozwiązaniem musi się opowiedzieć co najmniej 50% głosujących.
2. Czy pytania zostały dobrze sformułowane.
3. Gdy zbierasz podpisy pod inicjatywą referendalną – często nie wystarczy ogłosić, że to robisz. Trzeba wykonać sporo pracy jeszcze przed referendum, chodząc od domu do domu, pojawiając się na festynach i wydarzeniach gminnych. Aby władze gminy były zobowiązane do przeprowadzenia referendum, będziesz potrzebować pod wnioskiem podpisów 10% osób uprawnionych do głosowania w Twojej gminie.

Referendum lokalne, zgodnie z definicją zawartą w ustawie, to odpowiedzi na postawione pytanie lub pytania bądź dokonanie wyboru pomiędzy zaproponowanymi wariantami.

Prawo do udziału w referendum mają osoby posiadające czynne prawo wyborcze do rady gminy oraz zamieszkujące na terenie gminy, w której przeprowadzane jest referendum.

Pełnomocnikiem inicjatora referendum może być wyłącznie osoba, która posiada czynne prawo wyborcze do odpowiedniej rady gminy.

Jeśli chcesz dowiedzieć się, ilu mieszkańców powinno wziąć udział w referendum, by było ono ważne oraz ile musisz zebrać podpisów, złóż pisemny wniosek jako inicjator do wójta, burmistrza lub prezydenta. W ciągu 14 dni musi Cię powiadomić o liczbie mieszkańców gminy uprawnionych do głosowania, objętych rejestrem wyborców na koniec poprzedniego kwartału. Od tej liczby oblicz 30% w przypadku frekwencji oraz 10% w przypadku wniosku o referendum.

Referendum trzeba i można prowadzić także w sprawach związanych z odwoływaniem władz gminy i samoopodatkowaniem się mieszkańców. W tej publikacji skupiamy się jednak na podejmowaniu decyzji o tym, co dzieje się w gminie i na wpływaniu na decyzje wybranych władz. Wprowadzenie wątku referendum, które są obowiązkowe bądź podlegają innym niż opisywane procedurom, niepotrzebnie skomplikuje nasze rozważania. Dlatego ograniczymy je tylko do pewnego typu referendum rozstrzygających o wspólnych sprawach mieszkańców. Więcej ciekawych informacji możesz znaleźć na portalu: www.referendumlokalne.pl/.

Jak zacząć działać, aby poddać pod głosowanie mieszkańców konkretną propozycję? Pierwszym krokiem jest znalezienie „inicjatora”, czyli tych osób, które powiadomią władze gminy o planach przeprowadzenia referendum. Może to być pięciu mieszkańców, którym przysługuje prawo do wybierania władz gminy. Może to być także partia polityczna lub organizacja społeczna działająca na terenie gminy (teren działania poparty przepisami statutu).

Te pięć osób podaje swoje imię i nazwisko, numer PESEL, adres zamieszkania i wskazuje, kto jest ich pełnomocnikiem. W przypadku organizacji i partii podaje się ich nazwę, załącza statut i dokument rejestracyjny oraz analogicznie jak w poprzednim przypadku informuje się o tym, kim jest pełnomocnik i podaje jego dane.

Oczywiście zgłoszenie musi też zawierać informację o tym, w jakiej sprawie miałyby być przeprowadzone referendum. Zgłoszenie wpływa do wójta, burmistrza lub prezydenta. Musi on niezwłocznie potwierdzić jego otrzymanie.

Po złożeniu zgłoszenia inicjator ma 60 dni na zebranie podpisów, które muszą stanowić 10% liczby osób posiadających czynne prawo wyborcze do rady gminy oraz zamieszkujących na terenie gminy, w której przeprowadzane jest referendum.

Inicjator referendum zobowiązany jest do podania na własny koszt mieszkańcom informacji o przedmiocie referendum w sposób zwyczajowo przyjęty w danej gminie, podając jego treść. Niepodanie tej informacji może być przyczyną odrzucenia wniosku. Nie trzeba jednak wydawać pieniędzy na ogłoszenia prasowe, jeśli zwyczajowo przyjęte jest wywieszanie informacji np. na tablicy ogłoszeń.

Formularz do zbierania podpisów, poza oznaczeniem go informacją, w jakiej sprawie podpisy są zbierane, musi zawierać też adnotację, że poparcia nie można wycofać. Poza tym w tabelach powinno być miejsce na imię i nazwisko osoby podpisującej, jej dokładny adres, numer PESEL, podpis i datę podpisu.

Imię i nazwisko	Adres	PESEL	Data podpisu	Podpis
UWAGA: pełne imię i nazwisko	Ulica, nr domu, nr mieszkania, miejscowość LUB Miejscowość i numer domu (tam, gdzie nie ma ulic)			

Podpisów warto zebrać więcej niż ustalone 10% osób posiadających czynne prawo wyborcze i zamieszkujących w gminie, gdyż często okazuje się, że ktoś wpisał niedokładny adres bądź też podał tylko pierwszą literę imienia.

Typowe błędy w podpisach

- **Niepełne imię i nazwisko lub inna nieprawidłowość;**
- **błędy w numerze PESEL;**
- **błędne dane adresowe lub dane osoby, która nie ma prawa do udziału w wyborach w danej gminie;**
- **dane osoby, która nie ma praw wyborczych, gdyż nie ukończyła 18 lat;**
- **zbieranie podpisów przed zgłoszeniem inicjatywy do wójta, burmistrza lub prezydenta.**

Przebieg głosowania

W terminie 60 dni od dnia powiadomienia o zamiarze wystąpienia z inicjatywą przeprowadzenia referendum, inicjator przekazuje pisemny wniosek o przeprowadzenie referendum wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi. Do wniosku załącza listę z podpisami. Wniosek o przeprowadzenie referendum powinien zawierać pytanie lub pytania referendalne albo warianty zaproponowane do wyboru.

Wójt, burmistrz, prezydent potwierdza na piśmie otrzymanie wniosku i przekazuje go do przewodniczącego rady gminy. To radni powołują komisję sprawdzającą, czy wniosek odpowiada przepisom ustawy. Inicjator referendum lub jego pełnomocnik może być obserwatorem, może składać też dowody i wyjaśnienia.

Jeżeli wniosek mieszkańców spełnia wymogi ustawy oraz nie prowadzi do rozstrzygnięć sprzecznych z prawem, rada gminy musi w ciągu 30 dni podjąć uchwałę w sprawie przeprowadzenia referendum. Również w sytuacji odrzucenia wniosku konieczna jest uchwała podjęta w tym samym terminie.

Inicjatorowi referendum przysługuje skarga do sądu administracyjnego na uchwałę odrzucającą wniosek o przeprowadzenie referendum. Skargę wnosi się w terminie 14 dni od dnia doręczenia uchwały rady gminy odrzucającej wniosek, natomiast sąd administracyjny rozpatruje skargę w terminie 14 dni od dnia jej wniesienia. Wyrok sądu administracyjnego, uwzględniający skargę, zastępuje uchwałę rady gminy.

Referendum przeprowadza się w dzień wolny od pracy, najpóźniej w pięćdziesiątym dniu od dnia opublikowania uchwały rady gminy w wojewódzkim dzienniku

urzędowym (www.dziennikiurzedowe.gov.pl/dzienniki-wojewodztw.html).

Referendum jest ważne, jeżeli wzięto w nim udział co najmniej 30% osób uprawnionych do głosowania. Wynik referendum jest rozstrzygający, jeżeli za jednym z rozwiązań w sprawie poddanej pod referendum oddano więcej niż połowę ważnych głosów. Kwestia obniżenia progu ważności dla referendum podnoszona jest jako rozwiązanie, które mogłoby wzbudzić większe zainteresowanie referendum i spowodować częstsze z nich korzystanie.

Ważne!

Pełnomocnik inicjatora referendum musi sporządzić sprawozdanie finansowe z dochodów i wydatków związanych z referendami. Składa je wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi w ciągu trzech miesięcy od dnia referendum.

Inne scenariusze referendum

Jeżeli wniosek o przeprowadzenie referendum nie trafi do władz gminy, gdyż np. nie zebrano odpowiedniej liczby podpisów, inicjator ma obowiązek zniszczyć zebrane podpisy nie później niż 3 dni od upływu terminu ich zebrania. Protokół z dokonania zniszczenia należy przekazać radzie gminy.

Możliwe jest też rozpoczęcie procedury przez radę gminy. Wtedy wygląda ona inaczej. Rada gminy podejmuje uchwałę w sprawie przeprowadzenia referendum bezwzględna większością głosów swojego ustawowego składu. Uchwała rady gminy w sprawie przeprowadzenia referendum podlega ogłoszeniu w wojewódzkim dzienniku urzędowym (www.dziennikiurzedowe.gov.pl/dzienniki-wojewodztw.html). Informacja jest też ogłaszana w inny sposób zwyczajowo przyjęty w danej gminie. Referendum przeprowadza się w dzień wolny od pracy, najpóźniej w pięćdziesiątym dniu od dnia opublikowania uchwały w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Jak widzisz, jest wiele sposobów zasygnalizowania władzom gminy oczekiwań i potrzeb mieszkańców. Żaden z nich, poza dosyć skomplikowanym referendami, nie daje mieszkańcom gwarancji wprowadzenia oczekiwanych zmian, ale często przyczynia się do uwzględnienia ich w dłuższej perspektywie. Po pierwsze dlatego, że władza musi liczyć się z faktem, że – zazwyczaj przy

okazji inicjatywy lokalnej czy petycji - mieszkańcy się organizują i rozmawiają ze sobą. To potencjalna grupa rosnąca w siłę. Z drugiej strony lekceważenie oczekiwań wyborców coraz częściej jest dokumentowane i sprawni mieszkańcy, świadomi swoich praw, będą umieli to wykorzystać.

Warto też pamiętać, że aby wpływać na działanie władz, warto nie tylko korzystać ze swoich praw - choć jest to naszym zdaniem najskuteczniejszy sposób dialogu z władzami, które uczą się w ten sposób swojej służebnej roli – ale także docierać do innych mieszkańców

i mediów lokalnych, a także uczestniczyć w rozmowach i dyskusjach o gminie.

Aby łatwiej było Ci podjąć decyzję o wyborze metody wpływania na władzę, przygotowaliśmy porównanie wymienionych w tym rozdziale narzędzi. W niektórych przypadkach nasza ocena może Ci się wydać subiektywna, dlatego traktuj tę tabelę jako wskazówkę, ale nie kieruj się tylko naszą oceną. Szukaj dalej i sprawdzaj! Skuteczny obywatel czy skuteczna obywatelka to osoba, która krytycznie ocenia rzeczywistość i umie wyciągać wnioski z obserwacji różnych zjawisk.

Typ działania	Zobowiązanie władzy	Czy procedura jest skomplikowana?	Czy mieszkańcy mogą zainicjować procedurę?	Kto może korzystać z tego prawa?
Referendum	TAK	TAK	TAK	Osoby, które posiadają prawa wyborcze na terenie gminy
Skargi i wnioski	NIE	NIE	TAK	Każdy
Petycje	NIE	UMIARKOWANIE	TAK	Każdy
Inicjatywa lokalna	NIE	NIE	TAK	Osoby mieszkające na terenie gminy i identyfikujące się z nią
Konsultacje	NIE	ZALEŻY OD POMYSŁU WŁADZ	NIE	Wszyscy mieszkańcy i mieszkańcy danej gminy (powiatu, województwa).

6. FUNDUSZ SOŁECKI

Innym sposobem wiążącego wpływania na rzeczywistość gminną jest fundusz sołecki.

Co roku każda gmina w Polsce uchwała budżet – listę dochodów i wydatków – na kolejny rok kalendarzowy. O budżecie decydują wybrani w demokratycznych wyborach przedstawiciele – członkowie rady gminy. I choć reprezentują wszystkich mieszkańców, może nie zawsze masz poczucie, że rozpoznają potrzeby poszczególnych miejscowości wchodzących w skład gminy. Może więc się wydawać, że zwykli mieszkańcy nie mają większego wpływu na to, jak planowane i wydawane są gminne pieniądze.

Nie jest to prawda. Z jednej strony bowiem mieszkańcy mogą składać wnioski do budżetu, czyli swoje propozycje tego, co powinno w nim się znaleźć. O wnioskach można już było przeczytać w poprzednich rozdziałach. W przypadku wniosków do budżetu warto pamiętać, że najsensowniej jest składać je we wrześniu i na początku października, ponieważ do 15 listopada każdego roku wójt, burmistrz, prezydent musi przedstawić radzie gminy projekt budżetu. Jeśli chcesz, by Twój postulat był rozważany w danym roku, pamiętaj o tym terminie i daj władzy szansę na uwzględnienie Twojej propozycji.

Natomiast od 2009 roku mieszkańcy wsi mogą podejmować wiążące decyzje o części budżetu gminy. Taką możliwość daje ustawa o funduszu sołeckim. O przeznaczeniu funduszu sołeckiego decydują bezpośrednio mieszkańcy sołectw na zebraniach wiejskich. Oczywiście za wykonanie funduszu sołeckiego, podobnie jak całego budżetu gminy, odpowiada wójt.

Ważne terminy dotyczące funduszu sołeckiego

O tym, czy w gminie zostanie wyodrębniony fundusz sołecki, decyduje rada gminy. Musi to zrobić do 31 marca i uchwała obowiązuje bezterminowo, począwszy od następnego roku. Jeżeli rada gminy nie zamierza wyodrębnić z budżetu funduszu sołeckiego, musi co roku podjąć, również do 31 marca, uchwałę o jego niewyodrębnieniu.

Kolejnym ważnym terminem jest 31 lipca. Do tego dnia wójt gminy musi poinformować sołtysów o tym, jaka kwota funduszu sołeckiego przypada na ich sołectwo.

Najważniejszą zaś datą jest 30 września, gdyż do tego dnia musi odbyć się zebranie wiejskie i musi zostać złożony wniosek o fundusz sołecki wraz z uchwałą zebrania wiejskiego, protokołem i listą obecności z zebrania.

Kwoty z funduszu sołeckiego

Wysokość funduszu sołeckiego wynosi zazwyczaj od 5 do 25 tysięcy złotych na sołectwo i zależy głównie od zamożności gminy i liczby mieszkańców danej wsi.

Nie jest to kwota dowolna. Wójt musi ją obliczyć, biorąc pod uwagę konkretne wskaźniki, a ustawa o funduszu sołeckim podaje, według jakiego wzoru musi to zrobić.

WAŻNE:

Rada gminy może podjąć uchwałę o zwiększeniu tej kwoty ponad ustawowe minimum.

O czym możesz decydować?

Pieniądze z funduszu można wydać na zadania, które spełniają trzy warunki formalne: służą poprawie warunków życia mieszkańców, są zadaniami własnymi gminy oraz są zgodne ze strategią rozwoju gminy.

W praktyce oznacza to, że można je wydać na to wszystko, na co wydaje pieniądze gmina. Przedsięwzięcia z funduszu muszą być realizowane na terenie sołectwa, w którym mieszkańcy podejmują decyzję o jego wydatkowaniu.

Wniosek o finansowanie z funduszu sołeckiego

Nie ma ustawowego wzoru wniosku o fundusz sołecki. Aby wniosek był poprawny, musi zawierać:

- wskazanie przedsięwzięć do realizacji w ramach funduszu;

- kalkulację kosztów realizacji przedsięwzięć (koszty te muszą mieścić się w limicie przeznaczonym dla sołectwa);
- uzasadnienie, w którym wskazane jest, w jaki sposób realizacja przedsięwzięć finansowanych z funduszu przyczyni się do poprawy warunków życia mieszkańców sołectwa.

W przypadku, gdy wniosek nie spełnia wymogów formalnych, wójt w ciągu 7 dni informuje o tym sołtysa. Sołtys ma kolejne 7 dni na podtrzymanie wniosku w niezmienionej formie. Informację o podtrzymaniu wniosku kieruje do rady gminy za pośrednictwem wójta. Rada gminy ma 30 dni na rozpatrzenie wniosku i rozstrzygnięcie rady jest wiążące dla wójta.

Najczęściej popełniane błędy we wniosku:

- nie określono w nim przedsięwzięć, na które mają być przeznaczone pieniądze;
- do wniosku nie dołączono uzasadnienia wyboru przedsięwzięć;
- przedsięwzięcia wybrane przez zebranie wiejskie nie spełniają warunków: nie podnoszą warunków życia mieszkańców, nie należą do zadań własnych gminy lub nie są zgodne ze strategią rozwoju gminy;
- koszt planowanych działań przekracza wysokość środków przeznaczonych na sołectwo;
- wniosek nie został uchwalony przez zebranie wiejskie;
- wniosek został przekazany wójtowi po 30 września.

Fundusz sołecki to świetny instrument podejmowania decyzji. Jego największą zaletą jest to, że mieszkańcy gminy decydują sami o realizacji swoich potrzeb. Bowiem w odróżnieniu od zwykłego wniosku do budżetu, przedsięwzięcia zaplanowane w funduszu sołeckim muszą być zrealizowane.

Mamy nadzieję, że przygotowany przez nas przewodnik stanie się pierwszym krokiem do świadomego i konsekwentnego kształtowania Twoich relacji z władzą.

Szykując tę publikację, zajrzeliśmy do starych materiałów z początku lat dwutysięcznych. Pełno w nich porad, jak być sprytnym mieszkańcem, który „przechytry” władzę. Taki mieszkaniec napisze pismo na komputerze, poda podstawę prawną i będzie chciał zrobić na władzy wrażenie. My chcemy namówić Cię do odrzucenia tego sposobu myślenia. Po prostu korzystaj z praw i wymagaj. Rozmawiaj z władzą, ale nie próbuj się jej przypodobać, przechytryć czy traktować z góry. Pierwsza metoda stawia Cię niżej od niej, a druga nie liczy się z całym kontekstem wyborów i demokracji. Wprawdzie to Ty jesteś źródłem władzy, ale agresja i buta nie opłaca się po żadnej stronie. Tym, co przynosi dobre efekty, jest zdrowa relacja, w której każdy wie, kim jest. Czasem długo to trwa, ale skoro działasz, to już wiesz, że musisz mieć cierpliwość.

Powodzenia i pamiętaj, że zawsze możesz napisać na adres: porady.siecobywatelska.pl, skorzystać z poradników na stronie informacjapubliczna.org i funduszesoleckie.pl, a także ze strony referendumlokalne.pl.

Sieć Obywatelska Watchdog Polska

www.siecobywatelska.pl

Organizacja stoi na straży prawa do informacji. Postrzega je nie tylko jako warunek dobrego państwa, ale przede wszystkim jako jedno z praw człowieka, które chroni ludzką godność, daje wolność wyrażania opinii i bezpieczeństwo przed nadużyciami władzy.

Jej strategia polega na wzmacnianiu w obywatelach i obywatelkach poczucia, że mają prawo dowiadywać się, jak funkcjonują władze oraz instytucje publiczne, a także wpływać na podejmowane przez nie decyzje i sposób gospodarowania publicznym majątkiem (m.in. pieniędzmi z podatków). Uczy, jak czynić to skutecznie. W sytuacjach, gdy urzędy nie szanują praw obywateli, udziela pomocy prawnej. W ciągu czternastu lat działalności dotarła do około 15 tysięcy osób, udzieliła około 10 000 porad i uczestniczyła w 500 sprawach sądowych dotyczących dostępu do informacji.

Dzięki pracy organizacji jawność stała się jedną z ważnych kwestii poruszanych przez media, powstał obywatelski ruch na rzecz przejrzystości, poszerzyła się sfera wolności – partie polityczne ujawniają swoje finanse, samorządy publikują swoje wydatki, a ministrowie muszą dokładniej informować o tym, jak prowadzą politykę.

www.informacjapubliczna.org

Portal, który prowadzi Sieć Obywatelska Watchdog Polska, gromadzi wiedzę i doświadczenia dotyczące możliwości korzystania z prawa do informacji. Na portalu można poznać szczegóły procedury dostępu do informacji publicznej, śledzić proces legislacyjny, zbierać dane publiczne, wyciągać wnioski i formułować opinie oparte na faktach.

www.funduszesoleckie.pl

Portal prowadzony przez Sieć Obywatelską Watchdog Polska. Można tam znaleźć bogaty zbiór pytań i odpowiedzi związanych z funduszem sołeckim oraz przykłady działań mieszkańców wsi z całej Polski.

Wydawca:

Sieć Obywatelska Watchdog Polska
ul. Ursynowska 22/2
02-605 Warszawa
Tel. 22 844 73 55, faks: 22 207 24 09
biuro@siecobywatelska.pl
www.siecobywatelska.pl

Redakcja:

Martyna Bójko

Projekt graficzny:

Multiversal

Opracowanie graficzne:

Olga Figurska, Lunatikot

Skład:

Autofokus Marcin Bójko

Licencja:

Publikacja jest udostępniana na zasadach licencji Creative Commons (CC)
Uznanie autorstwa – na tych samych warunkach 3.0 Polska [CC BY-SA 3.0 PL]

Publikacja powstała dla Fundacji Wspomagania Wsi, w związku ze spotkaniem organizacji wiejskich w Marózie.

30 lat Fundacji
Wspomagania Wsi

WESPRZYJ!

www.siecobywatelska.pl/wspieraj

Aby kontynuować nasze działania, potrzebujemy Twojego wsparcia.
Już dziś przekaż nam darowiznę i razem z nami twórz standardy
jawnego życia publicznego!

Dlaczego warto wspierać Sieć Watchdog
i włączać się w nasze działania?

JESTEŚMY NIEZALEŻNI.

Jako organizacja zajmująca się kontrolowaniem władz – w trosce
o naszą wiarygodność – nie przyjmujemy pieniędzy od administracji.
Potrzebujemy niezależnego wsparcia.

W KAŻDEJ CHWILI MOŻESZ NAS SPRAWDZIĆ.

Nasze działania oraz wydatki są jawne.
Możesz na bieżąco sprawdzać je w Biuletynie Informacji Publicznej

SPRAWDZAMY DZIAŁANIA RZĄDZĄCYCH NA KAŻDYM SZCZEBLU:
gminnym, powiatowym, wojewódzkim, ogólnopolskim.

NIE WAHAMY SIĘ PÓJŚĆ DO SĄDU
w trosce o prawo do informacji każdej osoby.

sieć obywatelska
WATCHDOG[^]